

Familie O L D E N: een zoektocht naar hun afkomst

Voor het eerst in de geschiedenis duikt er in 1651 een voorzaat op van Maartje (Maud) Krabbendam-OLDEN (zie foto van sept. 1946 van de ouders Krabbendam-Olden met dochter Ineke): ene Jan den/ten Olden in het Gelderse dorp Geesteren (bij Borculo).

Op een lijst van kerklidmaten te Geesteren in 1651 prijkt de naam van “Jan den Olden ende vrou”.ⁱ Zij zijn belijdend lid van de toen zogeheten Nederduitse Gereformeerde kerk.

Waarschijnlijk zijn ze even eerder getrouwd. Want ze laten in 1653 hun (eerste) zoon Harmen dopen. Op het tweede blad van de kerkelijke lijst treffen we nog twee Oldens aan: “Geertjen en Engele Ollen” met de notitie “j.d.”. Dit betekent: jonge dochter. Deze afkorting werd gebruikt bij ieder die ongehuwd bleef, zodat het niet op een jonge leeftijd hoeft te slaan. Helaas zijn de gegevens uit die tijd in de archieven vrij schaars en is het een ware zoektocht om een en ander te achterhalen.

Nu heeft Hendrik Jan Bos in 1995 op bewonderenswaardige wijze na een grondig onderzoek in de archieven van de dorpen Almen, Geesteren, Harfsen en Lochem een overzicht samengesteld van de Olden-generaties getiteld: *Familie OLDEN van Geesteren en Harfsen 1651 naar 1995*. Daar maken we voor ons verhaal gebruik van. Tegelijk vullen we het aan en geven enkele correcties door. Bijvoorbeeld ten aanzien van zijn conclusie over de afkorting ‘j.d.’ bij: ‘Geertjen en Engele Ollen’. Hij leidt daaruit af, dat zij jong zijn en dat ze horen bij het gezin van ‘Jan den Olden en vrou’. Ze zijn ongetwijfeld familie, want de voornamen Geertje of Geertrui en

Engele vinden we vaak bij de Oldens. We komen straks op hen terug waar het om de vroegst bekende Oldens gaat.

Gezin in Geesteren?

De kerkelijke lidmatenlijst vertelt ons iets over de Oldens. Daarom gaan we na wie die lijst opmaakte en waarom.

Deze kerklidmatenlijst is de eerste die in Geesteren na de Reformatie van 1616 is opgesteld. Dat hebben we te danken aan dominee Georgius Wilhelmus Stoeversius. Hij ging de lidmaten registreren in 1651. De vorige predikant, ds Rutger ab Eijbergen, is na oktober 1649 overleden, zo begrijpen we uit notulen van de aprilvergadering (1650) van de classis Zutphen.ⁱⁱ Geesteren valt namelijk onder die classis en jonker Reinier van Duythe heeft daarin een sterke stem. Officieel heet hij ‘jonker Van Duythe, Buth tot Mensinck’. Hij bewoont de oude havezate Mensink bij Geesteren uit 1378. In april 1650 vraagt hij de classis om de zorg voor de weduwe van ds Eijbergen voort te zetten en een opvolger te beroepen. Op de vergadering van oktober 1649 werd gemeld dat ds Eijbergen ziek was. Zo weten we dat hij tussen oktober 1649 en april

1650 overleden is. Helaas heeft hij geen kerkelijke documenten nagelaten. De kerkenraad voldoet graag aan het verzoek van jonker Van Duythe. De opvolger van ds Eijbergen, Georgius Stoeverius, is trouwens al op deze aprilvergadering aanwezig. Maar zijn aanstelling duurt nog even. Graaf Otto van Styrum, heer van Borculo, moet er eerst zijn goedkeuring aan hechten, daar Geesteren onder zijn gebiedsgezag valt.

In 1652 wordt ds Stoeverius door de classis Zutphen aangenomen en welkom geheten. De predikant heeft dus in 1651 de tijd gehad om zich bezig te houden met het opsporen en registreren van alle gemeenteleden. De bewaard gebleven lijst is daarvan het resultaat.

Bovenaan de lijst zegt hij dat hij de namen en personen heeft “gevonden ende aengenomen” van wie er in 1651 kerklidmaat zijn. Hij begint zijn opsomming met jonker Reinier van Duythe en diens vrouw “Juffrouw Catharina” (= jonkvrouw), Josina van Duythe, waarschijnlijk een zus van de jonker en Gerlerich Christopher Both (of Buth), ongetwijfeld ook een familielid. Voorts noemt hij: Jan ten Passe ‘ende vrou’, Teunis ten Passe ‘ende vrou’, ‘de Olde en jonge Goosen Mulderinck ende Grijte en Wolther Mulderinck’. Zij zullen ook tot de notabelen van het dorp behoord hebben, want hij plaatst hen vooraan op de lijst.

In doopboeken treffen we later leden van de familie Ten Passe aan als getuigen bij de doop van een kind van Jan ten Olde. Jan zal dus met deze familie vertrouwd zijn geraakt.

In zijn registratie zet Stoeverius familieleden steeds bij elkaar. Dat is logisch, want hij gaat in het dorp letterlijk de boer op, gaat alle huizen langs en noteert wie zijn kerkleden zijn. Deze wijze van registreren spitst onze aandacht voor de vraag, wie hij vóór en na ‘Jan den Olden ende vrou’ op de lijst plaatst en vóór de beide ‘jonge’(?) dames Geertgen en Engele Olden. Het zal geen willekeur zijn dat de predikant Jasper Hagens ‘en vrou’ en Stephen Hagens ‘en vrou’ neerzet vlak vóór ‘Jan den Olden en vrou’. We vermoeden dat ds Stoeverius op zijn tocht door de gemeente een verband constateert tussen de familie Hagens en Jan den Olden. De plaats van Geertje en Engele Olden op de kerklijst direct na de heer Eische Bob Gerrits zal betekenen, dat de predikant deze beide Oldens of ‘Oollens’ bij of direct na Eische Bob Gerrits aantrof, omdat de dames waarschijnlijk behoorden bij, of in dienst waren van deze Eische Bob Gerrits. Het enkele feit dat hij ze niet bij ‘Jan den Olden ende vrou’ noteert, doet vermoeden dat ze als ‘jonge dochters’ niet bij Jan en zijn vrouw woonden of bij hen hoorden. Het lijkt er op dat ‘Jan ende vrou’ in 1651 een jong getrouwd echtpaar is.

In een andere interessante bron lezen we dat de familie Hagens (waarna ‘Jan ende vrou’ op de kerklijst genoteerd staan) bij elkaar wonen, en wel aan de ‘Steenstraat’ te Geesteren. Dit andere document is van belang om meer van de vroegste Oldens te weten te komen.

Eigenaar of pachter?

In deze zelfde jaren geven de Staten van Gelderland de graaf van Zutphen opdracht om voor het eerst en op systematische wijze het onroerend goed van alle eigenaren en pachters in zijn graafschap in kaart te brengen, en wel om de belastingheffing (verponding) te regelen. De Tachtigjarige Oorlog heeft immers veel schade berokkend en het gewest alsook de edelen hebben geld nodig voor de opbouw van de samenleving.

De graaf van Zutphen benoemt per dorp en buurtschap enkele heren om alle landerijen en huizen te registreren. Zij gaan in 1649 aan de slag en leveren in 1651 hun schriftelijk rapport in bij de graaf. Die loopt de opgeschreven gegevens na van alle buurtschappen en dorpen. Na

zijn goedkeuring wordt de nieuwe belastingheffing in zijn graafschap aan de hand daarvan doorgevoerd.

Het toeval(?) wil dat ook deze registratie van alle buurtschappen bewaard gebleven is.ⁱⁱⁱ Uit dit document lezen we de eigenaars en pachters van huizen, hofsteden, bouw- en weilanden af en het onroerend goed van de eigenaars en pachters aan de 'Steenstraat' te Geesteren. De straat heet Steenstraat, omdat die al vroeg verhard is. Gezien de registratie zijn de bewoners

Boerderijen aan de Steenstraat nu Dorpsstraat (foto Ineke Joosse-Krabbendam)

van deze straat geen grootgrondbezitters, maar veelal kleinere boeren, middenstanders of ambachtslieden.^{iv}

Opvallend is, dat Jan den Olden niet op deze verpondingslijst voorkomt. Dit betekent, dat hij in 1649-1651 geen eigenaar of pachter is van een boerderij of huis. De lijst toont wel aan, dat Jasper en Stephen Hagens elkaars burens zijn. Alleen de 'pastor' van Eibergen (of de overleden pastor Eijbergen?) bezit een hof en huis en woont tussen de beide families in.

In combinatie met de kerkregistratie van ds Stoeverius brengt ons de verpondingslijst tot de conclusie, dat Jan den Olden bij de familie Hagens hoort en waarschijnlijk bij hen inwoont. Dit zien we straks terug wanneer we het werk van Jan den (of: ten) Olden bespreken.

Een zelfstandig gezin

Van Jan 'ende vrou' lezen we na 1651 dat ze kinderen ten doop houden. Dan horen we tegelijk hoe Jans vrouw heet, althans haar voornaam wordt in de doopboeken opgeschreven, en wel als Lijsken of Lisebith. Eerdergenoemde heer Bos vermoedt in zijn generatieboek dat Lijsbeth uit Winterswijk afkomstig is. In de Winterswijkse doop- en trouwboeken treffen we inderdaad vaak de naam Lijsken of Lisebit aan. Ook het feit dat drie dochters van Jan en Lijsken later met iemand uit Winterswijk trouwen, wijst op een connectie van het gezin Olden met dit niet al te ver weg gelegen dorp. Overigens vinden we in de boeken van dat dorp ook vaak de namen van familieleden van de Hagens en Ten Passe's. Er liggen dus diverse contacten tussen Geesteren en Winterswijk.

Het doopboek van Geesteren helpt ons aan de samenstelling van het gezin van Jan en Lijsken.

Op 11 april 1653 laten 'Jan den Olden ende Lijsken' zoon Harmen

dopen met Jan Jurrissen, Jan Harderwijck en Engele Hagens als getuigen.

Op 6 juli 1656 staat Jan te Geesteren met zoon Hendrick bij de doopvont.

Dit geldt voorts:

- dochter Geertruijdt in 1657;
- zoon Berent op 29 augustus 1658; hij wordt te Winterswijk gedoopt;
- dochter Engele, wordt te Geesteren gedoopt op 15 januari 1660;
- dochter Marija, op 2 februari 1662 te Geesteren;
- dochter Geertrui, op 24 februari 1665 te Geesteren;
- dochter Anneken is waarschijnlijk in 1670 te Geesteren geboren;
- zoon Philips Olden is te Geesteren geboren in 1675.

In 1690 horen we van een dochter Wilmken 'Ten Oelden' die op 18 mei getuige is van de doop van Lisebeth, een dochter van Everdt Woestman en Marija 'Ten Oelden' te Winterswijk.

In 1681 krijgt Jan een heuse naamgenoot. Dan laat oudste zoon Harmen te Geesteren zijn zoon Jan dopen op 20 november. Zodoende dienen volgende generaties zich aan. Ze verspreiden zich over naburige dorpen. Kleinzoon Jan Olden laat zijn kind Harm dopen in Gelselaer op 23 mei 1723. Daar zal hij zich hebben gevestigd.

Jan den Olden en Lijsken geven twee keer een dochter de naam Geertrui. Dit kwam vaker voor, zodat meerdere gezinsleden eenzelfde naam dragen. Voorts is het een eeuwenlange traditie in de Achterhoek dat een vader zijn oudste zoon naar diens opa noemt en vrijwel nooit naar zichzelf als vader. Derhalve zal de vader van Jan den Olden Harmen hebben geheten. Maar daarover zwijgen de bronnen helaas, zodat we verder niets weten over de voorouders van Jan. In zijn gezin treffen we dus de namen Geertgen of Geertrui en Engele aan, zodat we aannemen dat de op de kerklijst van 1651 genoemde Geertgen en Engele zussen van Jan waren.

De heer Bos veronderstelt dat Jan en Lijsken vóór 1651 al twee kinderen kregen, ene Geertrui en Jan. Want Gerritje den Olden of Gertruijt ten Oelden huwt op 6 februari 1676 te Geesteren met 'jonckman' Gerrit Micharius uit Winterswijk. Zij zou vóór 1650 geboren zijn en het 'jonge' meisje zijn, dat in 1651 op de kerklijst prijkt. Dan zou dit evenwel ook moeten gelden voor de genoemde Engele den Oelden, maar die conclusie trekt de heer Bos niet.

Voorts komt er ene Jan den Olden voor in de trouwboeken van Groenlo. Weduwe Henderika den Olden huwt er op 20 mei 1688 als 'wed. van wijlen Jan den Olden' met Gerrit Raessingh. Dit zou dan, zo veronderstelt de heer Bos, zoon Jan kunnen zijn van Jan den Olden en Lijsken die te Geesteren in ongeveer 1645 geboren zou zijn. Echter, het zou in strijd zijn geweest met de traditie, wanneer Jan zijn eigen zoon Jan zou hebben genoemd.

Overigens heeft de heer Bos zich niet met een mogelijk 'Groenlose tak' bezig gehouden. Maar de doop- en trouwgegevens van Groenlo vermelden, dat ene Jan den Olden als zoon van wijlen Jan den Olden in 1695 huwt met Hendrina Raessingh. Deze Jan den Olden brengt op 16 augustus 1696, dus een jaar later, met Hendrina Raessingh als moeder dochtertje Johanna Elisabeth den Olden bij het Groenlose doopvont. Als doopgetuige treedt dan Gerrit Raessingh op, ongetwijfeld een broer van Hendrina. De in 1688 (of eerder) overleden Groenlose Jan den Olden kan niet dezelfde zijn als de Geesterense Jan den Olden, want deze laatste sterft in 1690 (zie boven).

Er zal wel nauwe verwantschap hebben bestaan tussen de Geesterense en de Groenlose Jan den Olden. Want, zoals de heer Bos aangeeft, in de gezinnen van de beide Jan den Oldens treffen we dezelfde namen van gezinsleden aan: Hendrik, Jan en Philips en een dochter Engele. Mogelijk waren de beide 'Jannen' broers en naar hun opa genoemd. Waarschijnlijk ging de Groenlose Jan zijn eigen gang en vernoemde hij zijn oudste zoon naar zichzelf, terwijl Harmen (geboren in 1653) de oudste was van Jan en Lijsken te Geesteren.

Een respectabele familie te Geesteren tot 1789

Gaan we na wie er getuigen waren bij de doop van Jans kinderen, dan treffen we personen aan die ook aan de Steenstraat wonen. Behalve Jasper en Steven Hagens zijn dat Albert Smits en Jan ten Pasten. Omgekeerd treden Jan noch Lijsken als getuigen op bij kinderen van deze of andere families. Kennelijk zijn ze nog niet zo bevriend met de inwoners van Geesteren. Dit past

in het beeld dat we van ze hebben: ze zijn niet in Geesteren geboren en getogen, maar als jong getrouwd echtpaar vestigen ze zich in dit dorp.

Kerk te Geesteren (foto Ineke Joosse-Krabbendam)

Later is er wel erkenning over en weer en zijn Jan en Lijsken er duidelijk sociaal geaccepteerd. In 1676 lezen we voor het eerst over “Jan ten Oolde” als getuige, namelijk bij de doop van Gerrit, de zoon van Jan ter Weeme en Engele Hagens. In 1691 wordt zoon Harmen, sinds 1678 belijdend kerklid, diaken in de plaats van Engbert toe Warninckhoff. Hij dient de termijn van twee jaar uit en is dan de ‘binnendiaken’: de diaken die in het dorp woont, moet de diaconale boekhouding verzorgen.

Jan den Olden maakt het huwelijk van dochter Marija op 18 mei 1690 als getuige mee. Ook leert hij in 1690 schoondochter Janneken (ook Anneken) Janssen Harderwijck uit Amsterdam kennen. Als wees is ze vermoedelijk uitbesteed aan een familie in Geesteren. Op 24 juni

1690 levert ze haar attestatie te Geesteren in “van Amsterdam”.^v Zo komt Philips den Olden met haar in contact. Hij trouwt met haar op 20 augustus 1693. Maar als dochter Anneken even later met Jan Alberts te Geesteren trouwt, en wel op 7 december 1690, dan lezen we in de boeken dat Anneken jongedochter is van “wijlen Jan Olden”. Jan Olden is dus tussen augustus en december 1690 overleden. Zijn vrouw Lijsken zal eerder gestorven zijn.

Schoondochter Janneken werd weeskind door het overlijden van haar vader in Amsterdam. Dan vertrouwt haar moeder Magteltje Janse haar toe aan de Amsterdamse weesmeesters. Die hadden kennelijk de Achterhoek in beeld om er hun wezen, zoals Janneken, uit te besteden. Dit gebeurt 100 jaar later weer, zoals we straks zullen zien. Wanneer moeder Magteltje Janssen zelf in Amsterdam overlijdt, treedt Philips den Olden op voor zijn vrouw. Haar moeder had op 31 december 1737 haar testament opgemaakt. Ten overstaan van notaris Benjamin Phaff wordt dit ten uitvoer gebracht op 19 december 1741. De broer van Janneken, Jan Harderwijck (ook een naam die we in Geesteren aantreffen), is ook aanwezig, zodat de erfenis kan worden verdeeld. Na aftrek van de schulden en kosten blijft er fl. 264 over.^{vi} Anders gezegd, er werd heel wat afgereisd en de Achterhoek was voor Amsterdammers geen onbekende regio.

Gezien het feit dat we van Jan den Olden en zijn gezin geen enkele melding vinden in de boeken van de schout en schepenen te Geesteren, in Lochem of Zutphen, nemen we aan dat zij allen een fatsoenlijk leven hebben geleid. Het zou trouwens wel leuk geweest zijn als ze om een of andere reden een simpele boete hadden gekregen. Dan was dat een gegeven geweest om hun bestaan in de boeken bevestigd te zien.

Kortom, het gezin van ‘Jan ende vrouw’ is behoorlijk uitgegroeid en ze zijn een respectabele familie geworden in Geesteren en omstreken.

Naam en afkomst

Zijn de vroegst bekende Oldens geboren en getogen in Geesteren? Waarschijnlijk niet. Hun naam zegt er iets over. In zijn generatieboek verklaart Hendrik Jan Bos in 1995, dat de naam Olden zal zijn ontstaan uit de onderscheiding: de oudere en de jongere. Olden zou dan komen van de ‘oude’. Deze onderscheiding heeft echter pas zin als er ook sprake zou zijn van een jongere Jan. Maar zo iemand is in Jans gezin nog in geen velden of wegen te bespeuren. Bovendien, zodra de predikant in zijn lijst dit onderscheid gebruikt, plaatst hij de toevoeging

vóór, niet achter de naam van de persoon, zo: de 'Olde en de jonge Goosen Mulderinck' (zie hierboven). Een andere uitleg lijkt me daarom beter.

De naam 'Olden' is waarschijnlijk een lokale aanduiding. Want in de doop- en trouwboeken

Detailkaart Achterhoek

lezen we vaak "den" of "ten" Olden. De naam wordt verschillend gespeld (waarom wij het ook verschillend schrijven) als Oolden, Ooelden en Oolde. Het verschil zal te maken hebben met de uitspraak. De naam herinnert in ieder geval aan de Gelderse buurtschap Oolde bij het dorp Laren (zie kaartje).

Daar komt bij dat de naam Olden in de Winterswijkse doop- en trouwboeken vaak als (den/ten) Ooelde of Oolden wordt gespeld, terwijl

er in Geesteren meestal Olden of Oolden staat. Dit

brengt ons op de gedachte dat ook Jan uit Winterswijk komt, dat hij als jonge knecht in de buurtschap Oolde ging werken en daardoor bekend werd als Jan te Oolde.

Toen we hierover met 'Achterhoekers' spraken, reageerden ze direct in de trant van: 'ja, in Winterwijk worden veel namen geschreven met het voorzetsel 'ten' of 'den' en dat wijst naar iemands plaats van afkomst'. Dit buurtschap Oolde is genoemd naar de oude havezate Oolde, of omgekeerd: de havezate is naar de buurtschap genoemd.

Overigens werd er in de Achterhoek minder waarde aan een achternaam gehecht. Vóór alles was de voornaam van belang. Zelfs was het gewoonte om - zodra iemands adres veranderde door bijvoorbeeld verhuizing - de achternaam te veranderen.^{vii} Zo kon je weten waar iemand woonde.

Jans afkomst uit Winterswijk kan voorts verklaren waarom hij er met zijn gezin enkele jaren ging wonen en zijn zoon Berend er in 1658 liet dopen. Juist in die tijd speelde de onvrede van de bisschop van Munster, Bernard van Galen, op. Hij legt zich er dan niet bij neer dat Borculo en omgeving in Nederlandse handen komt. In 1666 wordt hij gedwongen dit te erkennen, maar zijn inval in 1672 (tot aan Groningen!) bewijst, dat hij onder andere op de Achterhoek bleef azen. Overigens zonder Winterswijk, omdat dit dorp niet eerder onder zijn gezag viel. Daarom zal Jan den Olden zich daar veiliger hebben gevoeld. Dit beeld van Jans afkomst spoot met zijn levensomstandigheden. Want wat deed hij voor de kost?

Leven en werken

In de tijd van Jan te Oolde werd de Gelderse samenleving geheel door de edelen beheerst. Zij waren oorspronkelijk vrije grootgrondbezitters die een kasteel of een havezate stichtten op hun - vaak geleend - gebied. Een kasteel had veelal een militaire functie ter bescherming van de edelen en de hun onderhorige bevolking, terwijl een havezate een centraal ingericht landbouwbedrijf was dat meerdere boerderijen of hofsteden kon omvatten. De opbrengst ervan moest de edelen aanzien en eer verschaffen. Van de 36 Gelderse havezaten uit de zeventiende eeuw heeft twee-derde de eeuwen overleefd.^{viii} De havezate Oolde (zie recente foto) was in het bezit van Gijsbert van Keppel sinds 1367, die ten minste drie onderhorige

boerderijen of hofsteden omvatte. Deze havezate werd door Derck van Keppel uitgebouwd in 1545. In 1653 werd dit (Oud-)Oolde een leen. Van het gebouw was toen weinig meer over

(foto Ineke Joosse-Krabbendam)

dan een gracht. Goossen van Keppel bouwde in 1662 bij dit Oud-Oolde een nieuw huis. Dit kreeg naam als het Nienhuys of Nieuw-Oolde. Het stamslot van de Van Keppels was het bij Laren gelegen kasteel Verwolde (nu museum), dat in 1179 door Wolter van Keppel is gesticht.^{ix} In de tijd van Jan te Oolde strekte zich het bezit van de Van Keppels uit tot de havezaten Oolde, Ampsen, Cluse, 't Velde, Voorst en Cannenborch. De laatste heer 'Van Keppel tot Oolde' stierf er in 1819. Vanwege zijn huwelijk met Lijsken uit

Winterswijk zal Jan zich ca. 1650 te Geesteren hebben gevestigd en werk gevonden hebben bij de familie Hagens (waarover straks).

Bij Geesteren bevindt zich de havezate Mensinck waar de heer Georg van Duythe in 1591 de scepter zwaaide en eerdergenoemde Reynier van Duythe in 1650. Deze Duythes lagen vaak in de clinch met de heren van Borculo dat zich kerkelijk als een zelfstandige heerlijkheid van Geesteren afscheidde in 1509.^x De voortdurende verwickelingen tussen de heren van Borculo en Verwolde zal Jan ten Oolde voor een belangrijk deel hebben meegemaakt. Hij leefde er immers te midden van de toenmalige maatschappelijke ontwikkelingen.

De edelen bedienden zich van de boerenbevolking die zo mogelijk van de edelen een huis of hofstede en land pachtten voor eigen levensonderhoud. De hofsteden waren meestal zelfvoorzienend. Veelal woonde er meer dan één gezin op een boerderij. Men bezat vaak twee schapen, een enkele koe en kippen. Op het land werd vlas verbouwd dat men na de

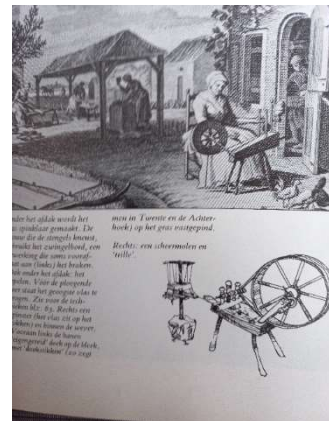
oogst verwerkte om de eigen familie te kleden. Bleef er wat over, dan kon men het textiel in Lochem of Zutphen kwijt, of aan een opkoper die langs kwam.

Elk huis of boerderij beschikte derhalve over een weef- en spinkamer. Meisjes en vrouwen verwerkten de wol van de schapen aan het spinnenwiel en maakten er kousen en sokken van. Mannen zaten in de wintermaanden aan het weefgetouw. Zij verhuurden zich vaak als linnenwevers en namen daarvoor hun intrek op de boerderij waar ze werden ingehuurd. Bij de ritmische cadans van het spinnenwiel en het weefgetouw hield men elkaar op de hoogte van overleveringsverhalen en politieke gebeurtenissen.^{xi}

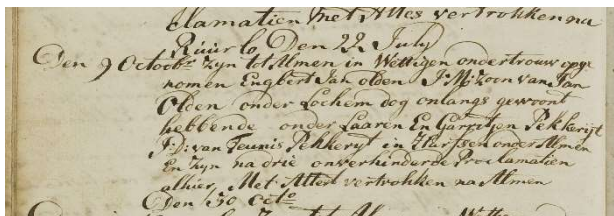
Waarschijnlijk werd Jan te Oolde als zodanig geknecht op de havezate Oolde of op een van de boerderijen. Voor of na zijn huwelijk met Lijsken liet hij zich waarschijnlijk inhuren door de familie Hagens te Geesteren. Gaan we na wie er bij de doop van hun kinderen als getuigen optraden, dan komen we diverse leden van deze familie tegen. Dit maakt het aannemelijk dat Jan en Lijsken door de Hagens in huis werden genomen om in de zomer te helpen het

land te bewerken en 's winters het geogste vlas tot linnen te verwerken en er kleren van te maken. Daarvoor hadden ze zelf geen hofstede of land nodig. Van het linnen-weven maakten velen in de Achterhoek hun beroep. Dit vergde veel helpers. Zo moest een wever zo'n 1000 draden per dag spannen voor het fabriceren van de rokkenstof. Daar had de wever met zijn hulp echt een hele dag werk aan.^{xii}

Als linnenwever kon Jan te Oolde gemakkelijk een tijdje verhuizen naar Winterswijk om daar het weefgetouw te bedienen voor wie hem inhuurde. Dit ambacht werd generaties lang van vader op zoon doorgegeven.

De huwelijksakte van achterkleinzoon Jan Engbert Olden in 1789 vertelt dat hij linnenwever is. Zijn bruid, Garritjen Pekkeriet, woont te Harfsen op de hofstede Pekkeriet. Jan Engbert trekt na zijn huwelijksvoltrekking bij haar in. Met de boerderij houdt hij zich niet erg bezig, want hij besteedt alle aandacht aan zijn vak: linnen weven. Ook zijn vader Jan is linnenwever en Jan Engberts zoons, Harmen en Hendrick, pakken dit handwerk evenzeer

op, zodat de Oldens jarenlang met dit ambacht vertrouwd blijven! Daarom vermoeden we, dat ook Jan te Oolde dit al beoefende en daarom met Lijskens bij de familie Hagens te Geesteren zijn intrek nam.

Gezien het feit dat de generaties samenwoonden op de boerderij en veel kleren nodig hadden, moest er veel spin- en weefwerk worden verricht. Volgens de traditie moest het linnengoed vóór Pasen klaar zijn, zodat men in april op z'n 'Paasbest' voor de dag kon komen.

Oldens in Harfsen en omgeving

Oldens in Harfsen en omgeving

Nadat de jonge Jan Engbert Olden werk vond in het gehucht Groot-Dochteren bij Lochem, verhuist hij naar het dorp Harfsen vanwege zijn huwelijk met Garritjen Pekkeriet. De boerderij staat aan de Asselerweg en is in 1970 van de Oldens in andere handen overgegaan. Na 1789

ontwikkelde de Oldens hun bestaan lange tijd in die omgeving. Het oude dorp Harfsen bestaat overigens niet meer. In 1860 is de oude kapel afgebroken en is er een school gebouwd op een kruispunt in het huidige dorp. Rond deze school zijn diverse huizen opgetrokken, zodat zich er een nieuw dorp vormde (zie het informatiebord).

Ook al boetten de edelen sterk aan macht en gezag in sinds de Napoleontische tijd, de landheren gingen ermee door om hun bedienden uit de boerenbevolking te halen.

Maar ook trokken ze weeskinderen als arbeiders aan, bijvoorbeeld uit het Amsterdamse weeshuis. Dit zagen we eerder

bij Philips den Olden en zijn Janneken Janse Harderwijck uit Amsterdam die bij de Oldens te Geesteren introk. Het overkomt de zeventienjarige Sara IJpenburg evenzeer. Nu in Harfsen. Amsterdamse weesmeesters besteden haar in 1811 uit in Zutphen. Zo leert Hendrick Olden, de zoon van Jan Engbert Olden, haar kennen. In 1815 raakt ze in verwachting. De 22-jarige Hendrick Olden trouwt haar in augustus 1816 en erkent haar zoon Hendrick die in Amsterdam geboren is.

Deze Hendrick is de vader van de Hollandse Olden-tak. Na zijn jeugd op de boerderij Pekkeriet gaat Hendrick junior bij de douane in Brabant werken. Daar trouwt hij. Zoon Willem Hendrik ziet er het levenslicht in Ginneken-Bavel. Die treedt in de voetsporen van zijn vader en wordt in 1878 veldwachter te Noordeloos totdat hij als rijksveldwachter te Rotterdam wordt benoemd in 1892. Kleinzoon Hendrick wordt te Noordeloos geboren en gaat in Rotterdam

werken als kantoormedewerker van het beroemde handelshuis, de rederij Hoboken (de foto is uit 1905), vader van eerdergenoemde Maartje (Krabbendam-)Olden.

In de tijd van Jan Engbert Olden rijzen de textielabriekjes als paddenstoelen uit de grond door de uitvinding en toepassing van de snelspoel, onder andere te Geesteren. Die huisnijverheid werd daar dus veel beoefend. Het leidde tot de bekende - in de negentiende eeuw ontstane - textielindustrie in Twente en de Achterhoek. Jan te Oolde zal in 1650 dus aan de wieg daarvan hebben gestaan!

Leendert J. Joosse, 25 mei 2024.

ⁱ Gelders Archief Arnhem(GAA) toegangsnummer (Tg) 0005 inventarisnummer 336 (scan 3).

ⁱⁱ Erfgoedcentrum Zutphen (ECZ), toegangsnummer (Tg) 0283 inv. nr 1, classisacta 23-26 april 1650 (scan 187).

ⁱⁱⁱ GAA Tg 0005 inv. nr 383.

^{iv} J.M. Alma, *Geesteren 1000*, Borculo 1988, 5v.

^v ECZ Tg 0176 inv. nr 339.1, 24 juni 1690.

^{vi} Stadsarchief A'dam Tg 5075 inv. nr 10221.

^{vii} Alma, *Geesteren 1000*, 24.

^{viii} J. Harenberg, *Eens bolwerk van de adel. Kastelen en landhuizen in de Achterhoek en Liemers*, Leiden 1999, 4v.

^{ix} Harenberg, *Kastelen*, 10; H.W. Heuvel, *Geschiedenis van het land van Berkel en Schipbeek*, Lochem 1903, 60-62, 152, 330v.

^x Heuvel, *Geschiedenis*, 332v.

^{xi} A. Buter, *De kadans van de getouwen. Heren en knechten in de Nederlandse textiel*, Amsterdam 2000, 63-67.

^{xii} Alma, *Geesteren 1000*, 61.